

معرفی و تحلیل جلوه‌های معماری و هنرهای کاربردی تکیه بیگریگی کرمانشاه

دکتر یعقوب محمدی فر*^۱، سمیرا آراین^۲

^۱ دانشیار دانشگاه بوعلی سینا - همدان

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد باستان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی ابهر

تاریخ پذیرش: ۸۹/۹/۲۵

تاریخ دریافت: ۸۹/۶/۲۹

چکیده

در ایران اسلامی علاوه بر مساجد، در بسیاری از شهرها در ایام محرم، صفر و رمضان، مراسم دعا، روضه و سوگواری در مکان‌های دیگری برگزار می‌شده است. از مهم‌ترین این محل‌ها می‌توان به تکیه و حسینیه اشاره نمود. کرمانشاه یکی از شهرهای ایران با پیشینه‌ای تاریخی و درخشان است که از دوران قاجار بناهای متعددی، در مرکز شهر به تدریج ساخته شده است. تکیه بیگریگی یکی از این بناها و تکایای معروف است که در محله فیض آباد واقع شده و از ابتدای ساخت، همواره مورد توجه شیعیان بوده است. علی‌رغم اهمیت ویژه این تکیه، متأسفانه تاکنون از نظر مطالعات معماری و هنرهای کاربردی، تحقیق جامعی در مورد این اثر منحصر به فرد به انجام نرسیده و اشاره‌های چندانی بدان نشده است. نتایج پژوهش‌های صورت گرفته در خصوص این تکیه، حاکی از این است که نقشه این بنا متأثر از سبک طراحی رایج خانه‌های دوره قاجار در کشور بوده و سبک معماری آن کم‌تر از سبک استاندارد تکایای کشور تأثیر گرفته است. این مقاله ضمن بررسی پیشینه تاریخی و تحولات کالبدی تکیه بیگریگی براساس منابع موجود، ویژگی‌های کالبدی معماری محلی و ملی را مورد بحث و تبادل نظر قرار داده، همچنین تگاهی گذرا بر نقش این بنا به عنوان یک پایگاه اجتماعی-سیاسی در شهر کرمانشاه دارد.

واژگان کلیدی: کرمانشاه، قاجاریه، تکیه بیگریگی، معماری، هنرهای کاربردی

فهرست منابع و مراجع

- ۱- اعتمادالسلطنه، محمد بن علی (۱۳۶۲)، به کوشش ایرج افشار، **المآثر والأثار، چهل سال تاریخ ایران**، جلد اول، اساطیر، تهران.
- ۲- اوین، اوژن (۱۳۶۲)، ترجمه و حواشی و توضیحات از علی اصغر سعیدی، **سفرنامه و بررسی های سفیر فرانسه در ایران**، انتشارات زوار، تهران.
- ۳- اورسل، ارنست (۱۳۵۳)، ترجمه علی اصغر سعیدی، **سفرنامه اورسل**، انتشارات زوار، تهران.
- ۴- انوری، حسن (۱۳۸۱)، **فرهنگ بزرگ سخن**، جلد هشت، نشر سخن، تهران.
- ۵- بهره مند، فرزاد (۱۳۸۲)، **تکیه معاون الملک**، اداره کل میراث فرهنگی کرمانشاه.
- ۶- حاجی قاسمی، کامبیز (۱۳۷۷)، **گنجنامه - فرهنگ آثار معماری اسلامی ایران**، سازمان میراث فرهنگی کشور، تهران.
- ۷- خدیوی، سیامک، مهدی آبادی، ملیحه (۱۳۸۱)، «**تغییرات در معماری و تزیین های تکه معاون الملک**»، سازمان میراث فرهنگی کشور، مجله اثر.
- ۸- دهخدا، علی اکبر (۱۳۶۵)، **لغت نامه دهخدا**، موسسه لغت نامه دهخدا، تهران.
- ۹- ساموئل گرین، بلر بنجامین (۱۳۶۳)، ترجمه رحیم رضا زاده ملک، **ایران و ایرانیان: خاطرات و سفرنامه ساموئل گرین و بنجامین**، انتشارات گلبانگ، تهران.
- ۱۰- سلطانی، محمدعلی (۱۳۷۰)، **تاریخ مفصل کرمانشاهان**، چاپ شقایق، جلد اول، چاپ اول.
- ۱۱- شهیدی، عنایت الله، **امیر کبیر و تکیه دولت** (۱۳۸۰)، جهان کتاب، سال ۶، ش ۱۹، ۲۰، تهران.
- ۱۲- صدری افشار، غلامحسین، حکمی، نسرین و نسترن (۱۳۷۴)، **فرهنگ فارسی امروز**، موسسه نشر کلمه، تهران.
- ۱۳- قبادیان، وحید (۱۳۸۵)، **بررسی اقلیم ابنیه سنتی ایران**، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ چهارم، تهران.
- ۱۴- کاتوزیان تهرانی، محمدعلی (۱۳۷۹)، **مشاهدات و تحلیل اجتماعی و سیاسی از تاریخ انقلاب مشروطیت ایران**، تهران.
- ۱۵- مرادی، یوسف (۱۳۸۲)، **میراث فرهنگی کرمانشاه**، سازمان میراث فرهنگی کشور، چاپ اول، تهران.
- ۱۶- مستوفی، عبدالله (۱۳۶۰)، **شرح زندگانی من یا تاریخ اجتماعی و اداری دوره قاجاریه**، تهران.
- ۱۷- معین، محمد (۱۳۶۴)، **فرهنگ فارسی دکتر معین**، جلد اول، چاپخانه سپهر، تهران.
- ۱۷- منصوری فرد، محسن (۱۳۷۴)، **مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران**، سازمان میراث فرهنگی کشور، مجموعه مقالات کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ارگ بزم، جلد سوم، کرمان.
- ۱۸- مهدی آبادی، ملیحه (۱۳۸۷)، **پژوهشی در بازشناسی بنا و کاشی های تکیه معاون الملک کرمانشاه**، دومین کنگره تاریخ معماری و شهرسازی ایران (مجموعه مقالات (جلد چهارم)، سازمان میراث فرهنگی کشور، تهران.
- ۱۹- وزارت امور خارجه روسیه (۱۳۶۷)، **کتاب نارنجی: اسناد محرمانه وزارت خارجه روسیه تزاری درباره وقایع مشروطیت ایران**، ترجمه حسین قاسمیان؛ به کوشش احمد بشیری، انتشارات پرواز، تهران.
- ۲۰- محیط طباطبایی، سید احمد (۱۳۸۴)، **طرح های آئینه کاری تکیه بیگلربیگی**، برگرفته از مستندسازی تکیه بیگلربیگی - معاون معرفی و آموزشی سازمان میراث فرهنگی کشور - سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان کرمانشاه (منتشر نشده).